

PRVI SUSRET SA VRTIĆEM

ADAPTACIJA DETETA NA VRTIĆ

Polazak deteta u vrtić ili jasle predstavlja uglavnom prvi izlazak iz porodične sredine, tj. prvo odvajanje od roditelja, prevashodno od majke, na duže vreme. Istovremeno, za dete to može predstavljati i prvi susret sa većim brojem nepoznatih osoba, kako sa decom tako i sa odraslima. Često je ovo traumatična situacija koliko za dete, toliko i za roditelje, jer je ispunjena strahom od odvajanja i naporima da se dete prilagodi novonastaloj situaciji.

Dolaskom deteta u vaspitnu grupu menja se njegov dotadašnji način življenja, uglavnom mimo njegove volje. Ma kako bila izražena potreba za društvom vršnjaka (obično posle 3. godine), dete u suštini nema potrebu da sigurnost porodičnog okruženja menja za nešto novo i nepoznato. Zato najveći broj dece reaguje plačem ili na neki drugi način protestuje i izražava svoju tugu zbog razdvajanja. Njima je teško da shvate da je vrtić/jasle dobro i bezbedno mesto kao i da će se roditelji vratiti kroz neko vreme. Strah od odvajanja dominira, a osećanje napuštenosti ih preplavljuje - manifestacije mogu biti veoma burne i dugotrajne.

Za roditelje je važno da znaju da je izvesna doza straha od odvajanja uobičajena jer je vezanost za porodicu na ranom uzrastu razvojno uslovljena. Strah od odvajanja ne treba da bude razlog za

brigu, mada ga nipošto ne treba zanemariti u procesu privikavanja deteta na kolektiv. On se može sagledavati iz sasvim drugog ugla, odnosno kao pokazatelj da su dete i roditelj razvili kvalitetnu uzajamnu vezu.

Mnoga pitanja u ovom periodu nameću se roditeljima: zašto plače, koliko dugo plače, rade li to i druga deca, koliko obično traje adaptacija, šta je može učiniti lakšom, da li da od svega odustanu i pokušaju ponovo nakon izvesnog vremena, da li je "baka-servis" bolje rešenje...

Sasvim je sigurno da se medicinske sestre u jaslama ili vaspitači u vrtićima bolje snalaze u ovakvim situacijama zato što su stručno osposobljeni da razumeju dete i da mu pomognu i zato što je adaptacija dece očekivani proces posebno u septembru mesecu za koji se prave posebni planovi, osmišljavaju aktivnosti kako bi se dete što bezbolnije odvojilo od roditelja i što pre naviklo na kolektiv. Ali, pomoć je potrebna i roditeljima i oni je zaista očekuju od osoba kojima poveravaju svoje dete. Zato treba iskoristiti sve raspoložive načine komunikacije sa porodicom (panoi, blagovremeno organizovani sastanci sa roditeljima novoupisane dece, osmišljeni kutak za roditelje, individualni razgovori itd.) i roditeljima predložiti moguće teškoće i načine njihovog prevazilaženja.

OD ČEGA ZAVISI TOK ADAPTACIJE?

Proces adaptacije je individualan i uslovljen brojnim činiocima. Odvojena od porodice, deca stupaju u jednu novu i nepoznatu sredinu u kojoj važe drugačija pravila i u kojoj se sprovodi ritam života na koji nisu navikla.

Dok su u porodici imala privilegovan položaj, u kolektivu je situacija neminovno drugačija - jedan odrasli brine o grupi dece ili se odrasli koji brinu o grupi smenjuju. U svakom slučaju, dete je u situaciji da mora da deli sa mnoštvom sebi ravnih i pažnju, i prostor, i igračke, i mnogo čega drugog...

Tok prilagođavanja zavisi od detetovih individualnih osobina, od njegovog uzrasta, od zdravstvenog stanja, od porodične atmosfere u kojoj dete živi. U principu se lakše prilagođavanju deca koja su fizički snažna i nemaju većih zdravstvenih problema, deca koja imaju bogata i raznovrsna socijalna iskustva pre dolaska u kolektiv, deca čiji roditelji imaju pozitivan stav prema igri itd.

Istovremeno, adaptacija zavisi i od opštih uslova života i rada u samim jaslama ili vrtiću (opremljenosti potrebnim sredstvima, stručne osposobljenosti i karakteristika ličnosti medicinskih sestara ili vaspitača, broja dece u vaspitnoj grupi).

OSNOVNI TIPOVI ADAPTACIJE

Obično se u stručnoj literaturi navode tri osnovna tipa adaptacije:

Laka adaptacija predstavlja normalnu reakciju na promenu sredine dece koja imaju optimalne vaspitne uslove i koja su uspostavila sigurnu i stabilnu emocionalnu vezu sa roditeljima. Kod takve dece sve reakcije i promene u ponašanju prolaze u roku od 10-15 dana boravka u kolektivu; dete brzo prihvata novu sredinu i raduje se dolasku u nju.

Adaptacija srednje težine je ona koja se javlja kod dece čije se promene u ponašanju produže i do mesec dana boravka u vrtiću ili jaslama, tokom kojih dete uporno odbija dolazak u kolektiv.

Teška adaptacija se obično vrlo retko sreće u praksi. Odnosi se na decu kod koje se mogu zapaziti uporne i dugotrajne reakcije i poremećaji u ponašanju koji traju i po nekoliko meseci. Obično je kod takve dece prisutno više nepovoljnih činioca koji produžavaju period adaptacije kao što su česta odsustva iz kolektiva usled bolesti ili nekog drugog razloga, nepovoljni porodični uslovi, neprimereni vaspitni uticaji isl. U tim slučajevima, potrebno je timsko sagledavanje problema (vaspitač/med. sestra, roditelji i pedagog ili psiholog) i zajedničko pronalaženje načina da se teškoće prevaziđu.

Treba napomenuti da najveći broj dece prođe proces adaptacije bez većih problema, a samo mali broj prolazi teži oblik adaptacije.

Neka su deca sklona reakcijama na fiziološkom planu: odbijanje hrane, odbijanje spavanja, probavne smetnje, česte prehlade i sl., a druga reakcijama u ponašanju - plač, agresivno ponašanje ili povlačenje.

Jedna od mogućih reakcija koja se sreće u slučajevima teže adaptacije je tzv. regresija, što znači da su se kod deteta pojavili oblici ponašanja karakteristični za neku od prethodnih faza u razvoju npr. sisanje prsta, mokrenje u krevet, tepanje. Sva ta ponašanja su uobičajena u periodu adaptacije i ona će postepeno slabiti i nestajati brzinom kojom se dete prilagođava novoj sredini i uspostavlja socio-emocionalne odnose sa vaspitačem i drugom decom.

Potrebno je naglasiti da adaptacija nije završena kada dete prestane da plače, već kada sa zadovoljstvom dolazi u kolektiv i kada počne spontano i slobodno da izražava svoje emocije, misli, sposobnosti. Zato, posebnu pažnju treba obratiti na povučenu decu koja obično tiho sede u nekom kutku i ne pokazuju nikakvu inicijativu.

SAVETI ZA RODITELJE

Jedan od zadataka ustanove je da pomogne deci i roditeljima koji prvi put dolaze u nju da prevaziđu početne teškoće. Iskustva u radu su pokazala da se adaptacija može olakšati i skratiti njeno trajanje primenom odgovarajućih postupaka. **Radi brže adaptacije, roditelji mogu da preuzmu sledeće:**

- ❶ da kod kuće razgovaraju sa detetom o dešavanjima u vrtiću (mada se dešava da dete ne želi da priča o tome, naročito na početku; ako ne želi razgovor - ne insistirajte!); mogu mu pričati o svojim vrtićkim danima, anegdote iz vrtića i sl.
- ❷ da se raspitaju o ritmu življenja u vrtiću i postepeno sa njim usklade i kućni režim (obroci, spavanje, boravak na otvorenom,...);
- ❸ da planiraju odsustvo sa posla dok je dete u adaptaciji, da je neko vreme poželjan i njihov boravak u prostoru vrtića;
- ❹ da upoznaju vaspitače/medicinske sestre sa osobenostima i navikama svog deteta;
- ❺ da dopuste detetu da ponese svoju omiljenu igračku u vrtić;
- ❻ da mu pokažu da ga vole i kad ono odbija ostanak u kolektivu;
- ❼ da razgovaraju sa detetom o drugoj deci, o igračkama, o vaspitačima, da mu podstaknu interesovanje za sadržaje u vrtiću;
- ❽ da ristanke u vrtiću učine kratkim jer dugi rastanci govore o njihovim strahovima i neodlučnosti;
- ❾ da ne beže od deteta već da se uvek pozdrave i iskreno kažu kada će se vratiti;
- ❿ i naravno, da uvek održe svoju reč!

Ukoliko je roditelju preteško da se odvoji od deteta, može se predložiti da adaptaciju "odradi" drugi član porodice koji je blizak detetu.

ODNOS PORODICE I VRTIĆA

Polaskom deteta u kolektiv, roditelji dobijaju partnere u vaspitanju svoje dece. To ne umanjuje njihovu ulogu niti odgovornost, ali, radi same dece tj. radi što boljeg prihvatanja kolektiva, najbolje je kada se sa medicinskim sestrama ili vaspitačima od početka uspostavi dobar odnos.

Svaki odnos do kojeg nam je stalo zahteva puno truda sa obe strane. Tako je i sa ovim. Ključ uspešnosti nalazi se u održavanju dobre komunikacije roditelja i vrtića tj. u stalnoj i otvorenoj uzajamnoj komunikaciji.

Prvi susret roditelja i vaspitača značajan je sa aspekta upoznavanja - to je prilika kada roditelj treba da da osnovne informacije o zdravstvenom stanju deteta, navikama u hranjenju, spavanju, o porodičnim prilikama, a od vaspitača da dobije informacije o grupi u kojoj će dete boraviti, programu rada, dnevnom rasporedu aktivnosti, ishrani, načinu plaćanja i sl.

Ukoliko roditelj ima potrebu može razgovarati sa članovima stručne službe o specifičnim potrebama deteta, o mogućem individualnom planu adaptacije, o svojim potrebama u odnosu na vrtić, opravdanosti pojedinih vaspitnih postupaka itd.

Na kraju treba istaći da prvi dani provedeni u kolektivu mogu da budu odlučujući za stav koji se kod deteta i njegovih roditelja gradi prema njoj, zbog čega treba preduzeti sve moguće mere kako bi se izbegle ili barem umanjile stresne situacije zbog stupanja u novu sredinu i od samog početka zasnovali kvalitetni partnerski odnosi.

Preuzeto sa www.pedagog.org